

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVII. Štev. 16 (856)

T R S T - 31. oktobra 1975

150 lir

Enotna množična akcija za premostitev gospodarske in družbene krize v Italiji

RESOLUCIJA CENTRALNEGA KOMITEJA KPI

Ta teden se je v Rimu sestal centralni komite KPI. Razpravljal je o vprašanjih, ki so v zvezi s sedanjo gospodarsko in družbeno krizo ter o ukrepih, ki so nujno potrebni za njeno premostitev in za razvoj. Uvodno poročilo je podal senator Chiaromonte.

CK KPI je razpravljal tudi o pripravi na sklicanje konference evropskih komunističnih partij. Zadevno poročilo je podal poslanec Gian Carlo Pajetta.

Na koncu zasedanja je CK KPI odobril resolucijo, ki jo objavljamo v strnjeni obliki.

Gospodarska in družbena kriza v Italiji je zelo resna. Ta kriza je odraz splošne krize, ki je zajela ves kapitalistični svet.

Nevarnost novih odpustov z dela in prekinitev obratovanja številnih podjetij, dramatična zaostritev vprašanj Juga in naraščanje brezposelnosti, predvsem

mladih delovnih sil ter pomanjkanje stvarnih perspektiv za obnovo proizvodnje silijo k najširši množični in enotni politični akciji za zaščito delavcev, za zaposlitev in nov gospodarski in družbeni razvoj v državi, za izboljšanje pogojev kategorij, ki so bile najbolj prizadete in za postopno izenačenje plač.

V vidiku obnove delavskih pogodb raznih kategorij — medtem, ko v krogih delodajalcev prevladujejo kratkovidne, restriktivne usmeritve in nepopustljivost — enotno sindikalno gibanje pristopa k izbiri ter postavlja konstruktivne predloge, ki so pomemben element akcije za napredovanje, kar naj podprejo vse demokratične sile.

CK KPI obvezuje vse partijske organizacije, naj razvijajo lastne politične pobude med delavskimi in ljudskimi množicami.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Deželni odbor je odstopil

Komunisti zahtevjo takojšnjo razpravo v deželnem svetu

Deželna uprava Furlanije-Juljske krajine, ki je sicer že dolgo časa životarla v senci krize, je od preteklega torka, ko je socialistične stranka odpoklicala svoje predstavnike iz deželnega odbora, tudi formalno v krizi.

To, kar se je zgodilo je bilo neizbežno, saj so deželni demokristjanski voditelji trmasto vztrajali pri svoji okosteneli politiki, kakor da se gospodarstvo ne nahaja v hudi stiski, kakor da niso nujni skupni napor vseh demokratičnih sil za premostitev težav in kakor da se ni po volitvah 15. junija položaj v deželi in državi bistveno spremenil.

V tem se je stališče demokristjanskih voditeljev v Furlaniji-Juljski krajini močno razlikovalo od stališča voditeljev

njihove stranke v številnih drugih deželah. Zavrnili so tudi predlog, ki so ga postavili socialisti — in s tem predlogom so soglašali tudi komunisti — glede srečanja vseh demokratičnih sil, na katerem bi se lotili vprašanja spremembe deželne politike, načina upravljanja krajevnih ustanov, konkretnega, skupnega in načrtnega reševanja težkega gospodarskega položaja, odstranjevanja monopola nad oblastjo in diskriminacije.

Namesto, da bi demokristjani sedli za isto mizo skupaj s predstavniki drugih demokratičnih političnih sil in da bi se skupaj soočili s perečimi in neodločljivimi vprašanji, se je deželni tajnik njihove stranke sestal ločeno z deželnimi tajniki

(Nadaljevanje na 2. strani)

Španija po Francu na poti v svobodo

Čisto vseeno je, če bo Francisco Franco, v trenutku, ko boste prebirali te vrstice še živ ali pa mrtev. Dolga agonija starega krvoloka je morda celo koristila, kajti ti dnevi, več kot teden dni "praznine oblasti" v Pardu so razmeroma naglo pokazali, v kolikšni meri je frankistični režim bil trhel in kako nerealni so računi na "frankizem brez Franca".

V sami naravi fašizma je, da sloni na temeljih avtoritete karizmatičnega voditelja — diktatorja. V tem primeru je bil to Franco, ki je s svojo osebnostjo predstavljal vrh razčlenjene piramide birokratov in funkcionarjev statičnega režima, ki si ni pomišljal prelivati krvi, da bi to avtoriteto ohranil do nesmisla.

Podobno kot z Mussolinijem, ki je padel v prah in pepel skupaj s svojim režimom v eni sami noči (Badoglio je bil le slab, prehodni nadomestek fašizma brez fašija), se lahko avtoritarna piramida v Španiji zruši.

Tega se dobro zavedajo protagonisti boja proti Francovemu fašizmu, preostalemu anahronizmu srednjeveške variante zaostale klerikalne družbe. V prvi vrsti komunisti, z njimi pa zdrave sile španskega naroda — socialisti, krščanski socialci, demokristjani, "comisiones obreras", revolucionarji — narodnjaki zatiranih manjšinskih narodov v Španiji, Baskov, Kataloncev in Galicijanov.

Kaj torej po Francu? Predvsem "enotna demokratična akcija", ki jo predlaga "demokratični odbor", zveza komunistov, socialistov in demokristjanov.

"Ljudska demokratična akcija" je zamišljena kot dejanje splošnega osveščanja, ki se je v veliki meri že dopolnilo in še posebej dozorelo ob krvavih eksekucijah prejšnji mesec. V trenutku, ko bo Franco umrl, je poudaril tov. Santiago Carillo, tajnik slavne španske partije, bo minilo le nekaj dni "uradnega žalovanja". Takoj zatem pa se bo novi režim, verjetno monarhija Juana Carlosa Burbonskega, znašla pred spoznanjem, da ni kos ljudskim zahtevam. Ljudstvo se organizira. V španskih vaseh, mestih, trgih in tovarnah se že ustanavljajo "demokratični odbori", nove oblike političnega vodstva opozicije, ki se bo kar sama legalizirala. Ti odbori bodo vodili množične ljudske demonstracije, katerih prvi cilj bo takojšnja izpustitev, preko amnestije, vseh 1.500 političnih zapornikov v madridski jetnišnici Carabanchel, v Burgosu, Barceloni in drugih mestih Španije. Te demonstracije bodo dejansko prvi korak "demokratične ofenzive", ki jo snujejo enotne antifašistične sile.

(Nadaljevanje na 5. strani)

SEJA CENTRALNEGA KOMITEJA KPI

(Nadaljevanje s 1. strani)

camii za konkretne cilje zaposlitve, za transformiranje in razširitev proizvodne strukture, in naj prispevajo k uresničitvi najširših demokratičnih konvergen ob teh ciljih.

CK KPI zahteva od vlade, naj definira in predlaga nedvoumno linijo takojšnjega posega in srednjeročni gospodarski program za premostitev najbolj akutnih situacij sedanje krize in za odprtje perspektive novega razvoja. V konfrontacijah s temi problemi so komunisti že dali in bodo dajali tudi v bodoče svoj doprinos, želijo pa, da se konfrontacije pospešijo in razvijajo na najbolj korekten in odprt način na vseh ravneh, tudi v parlamentu.

CK KPI je odobril tudi poročilo, ki ga je dal tovariš Pajetta o pripravah na sklicanje konference evropskih komunističnih partij.

V razpravi na seji CK je sodeloval tudi generalni tajnik partije Berlinguer. Poudaril je, da partija prevzema in bo prevzemala odgovornosti, ki ji pripadajo kot stranki, ki deluje v opoziciji a je pripravljena dati svoj konstruktiven doprinos za reševanje problemov družbe in delavcev.

Ko je Berlinguer govoril o krizi, ki pretresa Italijo in ves kapitalistični svet, je med drugim dejal, da je za zaustavitev procesa krize potrebna enotna pobuda delavskih razredov in njihovih strank, ki naj da vzpodbudo in naj postopno uresniči demokratične spremembe v gospodarskih in družbenih strukturah ter v življenju in političnem vodenju držav, kot tudi v evropskih ustanovah.

Potem ko je poudaril, da se je politična slika v Evropi v zadnjih dveh letih spremenila v pozitivnem smislu, je Berlinguer nakazal pogoje za uresničenje ciljev demokratičnega napredka. Prvi pogoj je v napredku pomiritve, se pravi

procesa, ki naj privede do zmanjšanja vojaškega potenciala in do razvoja sodelovanja na vseh področjih, ne da bi okril strateško ravnotežje med ZDA in SZ, med atlantskim zavezništvo in varšavskim paktom ter med tema dvema blokoma in področjem evropskih nevrščenih držav, kot je Jugoslavija. V tem okviru — je pojasnil tajnik KPI — je treba gledati ne bodočo evropsko konferenco komunističnih partij, katere cilj mora biti sprožiti mednarodno pobudo, in to ne samo s strani komunističnih partij, ampak tudi vseh delavskih in demokratičnih sil. Drugi pogoj pa je postopno zbliževanje in sodelovanje med strankami, ki imajo svojo bazo v delavskem razredu in v ljudskih slojih in v prvi vrsti med krščansko navdihnjene strankami in organizacijami ter drugimi demokratičnimi silami z različno idejno usmeritvijo.

DEŽELA (Nadaljevanje s 1. strani)

strank, s čemer je pospešil ustvaritev pogojev za sedanjo stopnjo politične krize. To je med drugim poudaril tudi tajnik deželne komiteja KPI v izjavi, ki jo je dal po omenjenem srečanju.

Deželni tajniki ostalih demokratičnih strank so se srečali na skupnem sestanku, ki je bil ob koncu preteklega tedna, in soglasno odobrili resolucijo, ki poudarja resnost gospodarskega položaja in nujnost takojšnjih posegov. Resolucija priznava tudi nujnost novega načina vladanja v deželi, ki naj uresniči mobilizacijo vseh razpoložljivih sil, in odklanja vsako diskriminacijo v odnosih med političnimi silami

Kakor vsako leto bomo tudi ob letošnjem Dnevu mrtvih počastili spomin padlih borcev in žrtev naci-fašističnega terorja

ustavnega loka, čeprav priznava, da obstojajo med njimi tudi velike razlike.

Tiskovni urad deželne komiteja KPI je v zvezi s sedanjo krizo deželne uprave objavil sporočilo, v katerem je med drugim rečeno, da je izstop socialistov iz deželne uprave dokaz doslednosti te stranke, ki je razumela nauk zadnjih volitev in skušala spraviti k pameti krščansko demokracijo spričo njene zaprtosti pred perečimi vprašanji dežele.

Krščanska demokracija je doslej trmasto vztrajala pri stari formuli, namesto, da bi se soočala s težkimi gospodarskimi in družbenimi vprašanji Furlanije-Juljske krajine.

Demokristjani morajo razumeti, da sedanja kriza nima izhodov v novih alkimijah razdelitve oblasti.

Treba se je soočiti z nujnostjo obsežnih načrtov gospodarskega značaja, treba se je soočiti s sindikati, s komunisti in demokratičnimi silami sploh. Na vse to pa demokristjanski voditelji doslej niso hoteli odgovoriti pozitivno in so se sami izločili iz prizorišča s tem, da se niso hoteli odzvati pozivu socialistov za skupen sestanek sil ustavnega loka.

Sedaj krščanska demokracija stoji pred izbiro, glede katere nima več nobenega maneverskega prostora, kajti koalicija, ki bi bila ožja od dosedanje, bi bila neučinkovita. Zato naj krščanska demokracija ne izbeha svojih odgovornosti in naj se začne soočiti z vprašanji programskega značaja, ne pa s formulami.

Tudi deželna svetovalska skupina KPI poudarja odgovornost krščanske demokracije in zahteva, da se o vzrokih, o odgovornostih in o možnostih za izhod iz krize začne takojšnja razprava v deželnem svetu; poudarja tudi, da komunisti ne bodo ustvarjali nasprotij med političnimi silami v deželnem svetu, da pa morajo demokratične sile iskati skupne rešitve konkretnih problemov dežele in da je pri tem treba izhajati iz spoznanja, da se mora dežela uveljaviti po svoji avtonomiji.

Komunistična skupina izjavlja dalje, da bo dala pobudo za širša srečanja demokratičnih sil, s sindikati, upravami krajevnih ustanov in vsemi, ko so zainteresirani za čimprejšnjo rešitev krize

"Neznanci" so oskrunili partizanski spomenik v Dolini. To nizkotno dejanje je povzročilo hudo ogorčenje. Tudi občinski svet je ogorčeno protestiral. Doslej še niso izsledili krivcev

58-LETNICA OKTOBRSE REVOLUCIJE

V nedeljo 9. novembra ob 10.30

v dvorani Ljudskega doma

ul. Madonnina 19

RINO SERRI

član vodstva KPI

bo govoril na temo:

PRIZADEVANJE KOMUNISTOV ZA PREMOSTITEV KRIZE V DRŽAVI IN V DEŽELI

V slovenščini bo govoril

deželni svetovalec

Dušan LOVRIHA

Predsedoval bo pokrajinski

tajnik partije

Giorgio ROSSETTI

Autonomna država

Federacija KPI

Dogovor med vladama Italije in Jugoslavije je pozitiven

Dogovor med vladama Italije in Jugoslavije o dokončni rešitvi vprašanja državnih meja in drugih odprtih vprašanj, je demokratična javnost sprejela z odobravanjem. Ob razpravah o teh vprašanjih in ob glasovanju v parlamentu, v deželnem svetu Furlanije-Juljske krajine in v krajevnih ustanovah je prišla do izraza široka enotnost sil ustavnega loka, fašisti pa so bili povsem osamljeni, kar je izredno pomembno.

Kako naši ljudje ocenjujejo ta dogovor in kaj pričakujejo ob njegove uresničitve? Lahko rečemo: na splošno ta dogovor odobravajo. To potrjujejo tudi izjave odnosno intervjuji, ki jih objavljamo.

VIKTOR BOGATEC, politični in prosvetni delavec, dolgoletni predsednik prosvetnega društva Vesna v Križu:

Dokončna ureditev vprašanja mejâ med Italijo in Jugoslavijo je za nas Slovence, ki živimo izven matične države, lahko rečemo, življenjskega pomena. Z dokončno ureditvijo teh mejâ bodo končno lažje rešena tudi politična in kulturna vprašanja, za kar se v vsej povojni dobi zavzemajo napredne sile

Sporazum je vsekakor sad dolge borbe, ki jo vodijo napredne politične stranke v Italiji za boljšo ekonomsko, politično in demokratično bodočnost. Do sporazuma med Italijo in Jugoslavijo prav gotovo ni prišlo po zaslugi nazadnjaških sil temveč po zaslugi naprednega dela italijanskih demokratičnih sil.

Referendum preteklega leta, upravne in deželne volitve 15. junija t.l. so zadale usoden udarec mračnim silam, ki rovarijo in skušajo s pomočjo velekapitala zrušiti, kar si je narod priboril, nas Slovence pa bi rade zbrisale kot manjšinski narod, ki tukaj že stoletja živi in dela.

Kot slovenski komunist in kulturno-prosvetni delavec z zadovoljstvom pozdravljam doseženi sporazum.

Slikar JOŽE CESAR je na postavljena vprašanja takole odgovoril:

Vprašanje: Kaj meniš o dogovoru med vladama Italije in Jugoslavije?

Odgovor: To je bilo že od zdavnaj gotovo dejstvo — in to zasluženost — saj so si prebivalci tako imenovane cone B sami priborili pravico o določanju svoje usode. Jugoslovanski politiki so svojo dolžnost še prehitro opravili in ratificirali sporazum, nekateri krogi v Italiji so pa še vedno upali na protirevolucijo z logično posledico pridobitve vsega Slovenskega Primorja z Dalmacijo vred.

Vprašanje: Kaj pričakuješ od izvajanja določil dogovora?

Odgovor: Da naši ljudje ne bodo večno tlačani. Vse je odvisno od samozvesti, kulturne in politične zrelosti našega ljudstva v Italiji.

Vprašanje: Kaj bi morali, po tvojem mnenju, storiti, da bi se vprašanje zakona o globalni zaščiti Slovencev v Italiji premaknilo z mrtve točke?

Odgovor: Na to vprašanje sem že odgovoril pri drugem vprašanju, dodajam pa še to: dolžnost vseh naprednih političnih predstavnikov je, da sledijo volji ljudstva.

Dr. ROBERT HLA VATY, slikar, dolgoletni predsednik Slovenske prosvetne zveze;

Menim, da je dokončna rešitev dejanskega stanja in sporazum med Italijo in Jugoslavijo ne le edina možna in realna rešitev pač pa še bolj porok prijateljskih odnosov med dvema sosedoma na Jadranu. Po vseh demokratičnih načelih mora sporazumu slediti rešitev problema globalne zaščite slovenske narodne skupnosti v Italiji. V tej deželi, kjer se srečata dva velika naroda, bo le tako slovenska narodna skupnost dejanski posrednik trajnih kulturnih in ekonomskih dobrin in koristi za oba naroda.

OSKAR KJUDER, dirigent orkestra Glasbene matice, pevovodja Tržaškega partizanskega pevskega zbora:

Vsekakor, ureditev vprašanja mejâ med Italijo in Jugoslavijo pozdravlja ves napredni svet.

V naši deželi živita dva naroda, vsak s svojo kulturo, s svojimi običaji in tradicijami. To sem vselej razumeval in kot Slovenec nisem nikoli imel manjvrednih kompleksov. Vselej sem cenil predvsem pravilen odnos človeka do človeka, ljubil svoj materini jezik in spoštoval druge.

Danes kot danes, ko se ozrem na pretekla desetletja in razmišljam o prehojeni življenjski poti in ko pomislim zlasti na čas vojne vihre, se mi obzorje odpira v današnje svetovne dogodke. Menim, da je le preveč let minilo ne da bi pristopili k spravi in boljšemu razumevanju prav na tem kraju, v srcu Evrope. Čeprav se zavedam zapletenih dogodkov, smatram vednarle, da smo zamudili marsikaj dragocenega.

Morda bo kateri izmed bravcev vprašal: kaj sedaj? Na tako vprašanje bi jaz takole odgovoril: Sedaj, kakor poprej, le v bodočnosti bolje kakor sedaj. Kako si bomo postlali odvisi predvsem od nas samih. Da ne bodo pravice naše skupnosti teptane moramo biti prvi mi, ki bomo morali dokazati vsepovsod, da smo tu. Seveda tudi od oblasti pričakujemo, da bodo imele posluh do naših upravičenih zahtev — nič večjih in nič manjših od naših sodržavljanov — saj nam to jamči republiška ustava, ki je izšla iz slavnega odporiškega gibanja, v katerem je žrtvoval mlado življenje cvet italijanskega in našega naroda.

Odporništvo je opralo pred svetom umazane cunje Mussolinijeve fašistične

Občinski svet v Dolini je po razpravi o sporazumu med vladama Italije in Jugoslavije sprejel naslednjo resolucijo:

Razsodno sporazumevanje o dokončnosti državnih meja med Italijo in Jugoslavijo, ki jo odobravajo vse politične sile ustavnega loka v državi, je nedvomno dragocen zgodovinski prispevek k utrjevanju miru, sožitja in prijateljstva tu pri nas in v svetu.

Sporazum sprejemamo kot stvaren dokaz obojestranske volje po dobrih sosedskih odnosih, volje po sodelovanju in utrjevanju prijateljstva med narodi in državami.

Trdno verujemo, da bodo številni in pozitivni sadovi tega prijateljskega sporazuma splahnili vsakršno morebitno prizadetost na tej ali oni strani meje.

Dogovor obravnava razumljivo tudi obstoj narodnih skupnosti, ki bosta morali še bolj navezati stike s svojo narodno matico, da se kot taki lahko obranita. Samo zavedna in živa narodna skupnost bo lahko plemenitila in odkrivala vedno nove možnosti povezovanja med italijanskim narodom in narodi Jugoslavije.

Zakonska ureditev in najboljše počutje slovenske narodne skupnosti naj bo stalna preizkušnja demokracije in družbenega reda republike Italije. Dokaz dobre volje in prijateljstva naj se odraža v jasnem priznanju pravic in globalne zaščite slovenske narodne skupnosti, ki je ob trenutku dogovarjanja še vedno razdeljena v tri kategorije. Naša uprava se ob tej priložnosti obvezuje, da bo v okviru svojih pristojnosti dosledno izpolnjevala črko in duh ustave v odnosu do slovenske narodne skupnosti.

Z našim pozdravom temu vsestransko pozitivnemu dogovoru se pridružujemo ostalim javnim upravam, parlamentu in vladi z največjim zadoščenjem, da smo fašistično desnico tako soglasno izolirali.

tiranije, katero je zlasti naš narod grenko okusil. Mi nismo sami, ker nas je zgodovina predstavila svetu.

Ves demokratični življenj je na naši strani. Tudi socialistična ustava matične domovine je porok našega vsestranskega razvoja.

Po mojem mnenju je vendarle sporazum med Italijo in Jugoslavijo širšega mednarodnega pomena in nam more dati pogum in vero v življenje, za družbeni napredek, za skupno življenje z italijanskim narodom, za vsestransko sodelovanje med obema državama, za prijateljstvo med narodi, za mir v svetu.

Tako gledam na sporazum med Italijo in Jugoslavijo.

OBNOVITE NAROČNINO

ZORKA LEGIŠA - MERVIC, odbornica devinsko-nabrežinske občine:

- Sporazum podpisan med Italijo in Jugoslavijo je vsekakor pozitiven in sicer iz več razlogov. Predvsem je to ponovno potrdilo, da tako imenovana "cortina di ferro" ne obstoja. V dokaz je tudi, da je sporazum rezultat, oziroma eden izmed prvih sadov, ki ga je dala konferenca v Helsinkih ter s tem izražena dobra volja italijanske in jugoslovanske vlade v odpiranju novih, pozitivnih in koristnih poti na vseh področjih.

Od sporazuma pričakujemo odpravo vsakršnih diskriminacij, ki so, na žalost, še vedno razvidne, kar se tiče slovenskih narodnostnih pravic. Pričakujemo pospešitev uzakonitve narodnostnih pravic s tem, da bi se ustava uveljavila v korist globalne zaščite vseh Slovencev živečih v Italiji, za kar so se komunistični parlamentarci že zavzemali in bodo vztrajali do končne odobritve.

DUŠAN LOVRIHA, dolgoletni župan v Dolini, deželni svetovalec KPI:

- Vsi demokratični in razsodni ljudje so vedeli, da meje med Jugoslavijo in Italijo, kot je bila začrtana po končani drugi svetovni vojni, ni bilo več mogoče spreminjati.

Da ni prišlo mnogo prej do pozitivnega in dokončnega sporazuma med obema državama, je treba pripisati šibkosti italijanskih vlad in političnega stanja v notranjosti države, v katerem so neofašistične in nacionalistične sile v svojem besu proti socialistični Jugoslaviji ustvarjale napetost.

Sporazum je zatorej pozitiven, ker je odstranil zadnje oviro za čimboljše in plodno sodelovanje med obema državama, je pa tudi pozitivno, da je do njega prišlo, kar pomeni, da se je razmerje političnih sil v Italiji spremenilo v korist demokracije, napredka in sodelovanja in da so neofašisti ostali popolnoma izolirani.

Sporazum postavlja, med drugimi vprašanji, slovensko narodno skupnost v nov položaj. Pozitivno je dejstvo, da sta se obe državi obvezali zaščititi manjšine. Ob spoštovanju obvez italijanski državi in vsem njenim ustanovam ne bo več dopuščeno, da bi delile Slovence na tri kategorije: vsi Slovenci bodo morali biti enako in globalno zaščiteni.

Zato je postalo nujno potrebno, da se v čim širši enotnosti vseh demokratičnih sil najdejo možnosti in moč, da parlament in dežela postavita v razpravo in odobrita zakonske osnutke, ki tičijo že dalj časa v predalih.

Dr. STANISLAV OBLAK, strokovnjak za gospodarska in družbena vprašanja:

- Ni nobenega dvoma, da bo italijansko-jugoslovanski dogovor prinesel Trstu in njegovemu zaledju, pa tudi slovenski narodnostni skupnosti, znatne gospodarske koristi. Po mojem mnenju pa utegne dogovor o prosti coni povzročiti tudi nekatere krajevne, sicer omejene, negativne posledice, ki se bodo odražale v novih razlastitvah, v dograditvi novih infrastruktur, v gradnji stanovanjskih hiš,

z doseljevanjem prebivalstva in s tem v spremembi etnične strukture. Že sedaj se npr. za samo avtopostajališče pri Fernečih predvideva zasedba nad 30 hektarov površine, predvidena obmejna industrijska prosta cona pa naj bi zasedla nadaljnjih 50 hektarov površine. Če se bodo individualni interesi Kraševcev lahko branili in bo povzročena škoda pravično odplačana, je prav tako nujno obvarovati splošno slovensko občestvo na Krasu pred neizogibnimi kvarnimi refleksi v pogledu narodnostnih interesov, tako na kulturnem kakor na gospodarskem področju.

Protiutež je, po mojem mnenju, v mnogo večji in stalni udeležbi Slovencev pri teh in drugih pobudah, v razvojnih programih celotnega kraškega področja itd. Kot posledica nove stvarnosti je, med drugim, potrebno takoj definitivno opustiti ustanavljanje kraških rezervatov, ki bi v znatni meri pogojevali koristi kraškega prebivalstva. Istočasno je treba čim prej ovrednotiti kraško gorsko skupnost, ki je v sedanjih pogojih morda edini, za Slovence ustrezen, reprezentativni organ. Gorski skupnosti bi morali ustrezno razširiti delokrog pristojnosti, odločanja in soodločanja predvsem v smeri vsestranskega razvoja celotnega kraškega področja na Tržaškem in Goriškem.

PEPI OTA, dolgoletni prosvetni in politični delavec iz Boljunca, obrtnik:

- Moja želja — želja predvojnega komunističnega — je bila zmaga nad fašizmom in da bi svobodno živeli v socialistični domovini. Delal sem za uresničitev te želje, zaradi tega sem bil v zaporu, pozneje pa sem bil partizan.

Po zmagi nad nacifašizmom in osvoboditvi Trsta in vseh naših krajev s strani jugoslovanske vojske, se je ta želja deloma izpolnila, vendar pa smo bili zaradi "višjih interesov" tudi razočarani.

To, da sta se danes vladi Italije in Jugoslavije sporazumeli o dokončnosti sedanjih državnih meja smatram za zelo pozitivno.

Vsekakor pa se moramo mi Slovenci, ki živimo v deželi Furlaniji - Julijski krajini, še naprej boriti za demokracijo. Nadaljevati moramo boj skupaj z naprednimi italijanskimi silami za uzakonitev naših narodnostnih pravic in torej za dejansko in popolno izvajanje ustave, ki je sad zmage nad fašizmom.

STANKO PERTOT, predsednik enotnega protifašističnega odbora v Barkovljah, gospodarstvenik, je v intervjuju za naš list izjavil naslednje:

1. Če naj služi sporazum mirnemu sožitju in sodelovanju obeh narodov, Italije in Jugoslavije, po tolikih žrtvah, ki smo jih Slovenci pod Italijo že doprinesli, potem naj bo tudi realnost novega dogovora naša dokončna žrtev, čeprav niso bile dosežene vse naše težnje.

2. Od novega sporazuma pričakujemo, da bo upošteval vse do sedaj priborjene, čeprav minimalne pravice in da nam bo omogočil doseči še one, ki nam pripadajo iz listine o človečanskih pravicah Združenih narodov. Poleg kulturnih pravic pričakujemo predvsem gospodarskih koristi, ki so osnova vsakršnega napredka.

Od predvidene proste cone bi moralo tudi slovensko zamejsko gospodarstvo izveleči svoj delež, seveda če se bomo znali pravočasno vključiti k sodelovanju in če nam bodo naše skromne finančne možnosti to dopuščale v primeri s finančnim potencialom, s katerim razpolagajo gospodarski krogi druge narodnosti. Od naših gospodarstvenikov je odvisno, kako bomo Slovenci prisotni ob nastajajočih problemih nove cone in kakšne koristi bomo znali izveleči, da ne bomo tudi tu primorani potegniti krajši konec.

3. Da se vprašanje rešitve globalne zaščite Slovencev v Italiji premakne iz mrtve točke je odvisno samo od dobre volje vladnih strank in predvsem vseh levo usmerjenih strank, ki so do sedaj, žal, zelo malo storile za rešitev naših manjšinskih vprašanj.

Ing. STANISLAV RENKO, dolgoletni glavni urednik Primorskega dnevnika, sedanjí predsednik Narodne in študijske knjižnice v Trstu:

- Menim, da lahko ponovim, kar sem dejal na seji glavnega odbora SKGZ, ki je bila dne 6. oktobra t.l., to je, da se moramo zavedati, da doslej še niso objavljena točna in dokončna besedila vseh delov tega, tudi za nas tako važnega sporazuma, poleg tega pa sporazuma obe vladi nista še formalno podpisali. Zato velja naša pozitivna ocena doslej znanih postavk sporazuma le kot globalna pozitivna ocena.

Poleg tega se mi zdi danes važno poudariti trditev, ki jo vsebujeta izjava izvršnega odbora SKGZ in predsedniško poročilo, "da se obe vladi odvezujeta...", da bosta v bodoče zagotovili stopnjo zaščite, kakršno predvideva posebni statut". Spričo svoje dolgoletne uredniške prakse - zlasti med sodnimi procesi proti Primorskemu dnevniku - bi rad izrazil upanje, da se bo zaščita, kakršno predvideva posebni statut, izvajala v taki meri, da:

1. noben sodnik ne bo mogel reči na tribunalu pripadniku naše skupnosti, ob njegovem sklicevanju na najnovejši sporazum glede rabe slovenščine, da gre za "kos umazanega papirja";

2. da bomo dokončno lahko prevzeli in za splošno koristi Slovencev v Italiji izkoriščali doslej še neprevzeti a z londonskim sporazumom dani nam tržaški svetoivanski Narodni dom.

Seveda bi lahko naštel več podobnih primerov zlasti glede uveljavljanja še neveljavljene dvojezičnosti.

Najvažnejše vprašanje pa je seveda še vedno pomanjkanje slovenskih šol v 20 narodnostno mešanih občinah videmske pokrajine. No, o tem je pred nedavnim zavzel vnovič zelo odločno in pravilno stališče posvet o slovenskem šolstvu v priredbi Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu. Zato je nadvse važno, da se v izjavi SKGZ o sporazumu med Italijo in Jugoslavijo poudarja, da je ta sporazum veljaven tudi za Slovence videmske pokrajine in da je treba uveljaviti vse narodnostne pravice, kar pa je odvisno predvsem od politične volje. Pričeti je treba razpravo o zakonskih osnutkih, ki so bili predloženi parlamentu in deželnemu svetu za razrešitev vseh naših še

nerešenih vprašanj in med njimi predvsem vprašanja šol v materinskem jeziku Slovencev videmske pokrajine. A sodeč po pisanih in nepisanih stališčih strank ustavnega loka do globalne zaščite, take ugodne politične volje v dobi izvajanja najnovejšega sporazuma ne bi smelo manjkati. In navajanje teh dokumentov - sprejetih posamično na kongresih teh strank ali pa skupno ob raznih svečanih in ne samo predvolilnih prilikah (na pr. ob lanskem mednarodnem manjšinskem kongresu v Trstu) - bi bilo danes ponavljanje že stokrat premetlih vprašanj.

Prav dokončno sodbo o sporazumu pa bo seveda dalo njegovo izvajanje. S svoje strani sem prepričan, da se tudi mednarodni odnosi v Evropi in svetu razvijajo tako, da bo sodbja pozitivna, vsekakor pa v nobenem primeru taka, kakršna je o sedanjem izvajanju posebnega statuta londonskega memoranduma. Prepričan sem namreč tudi, da bomo Slovenci v Italiji, skupaj s svojim matičnim narodom in državo, znali mnogo bolj učinkovito izkoriščati odprto mejo, ki jo sporazum še bolj odpira. Zato bo njegovo izvajanje v dobršni meri odvisno tudi od nas samih.

K gornji izjavi dodajam in še posebej poudarjam naslednje:

Že pred podpisom s strani obeh vlad novega sporazuma in še pred ratifikacijo oziroma objavo besedil sporazuma bi morali predlagatelji zakonskih predlogov o globalni zaščiti Slovencev v Italiji storiti vse potrebne korake, da bi parlament čim prej začel z razpravo o globalni zaščiti (najprej v pristojnih komisijah, nato pa — če bo potrebno — še na plenarnih sejah obeh zbornic parlamenta.

NIKO ŠKAMPERLE, član odporniškega gibanja v Trstu, tajnik Tržaškega partizanskega pevskega zbora:

— Sporazum med Italijo in Jugoslavijo, ki je bil, po mojem mnenju, sklenjen prepozno, vsekakor pozitivno ocenjujem. Dolga leta negotovosti so temne sile izkoriščale za podžiganje sovražne propagande proti Jugoslaviji in proti mirnemu sožitju med Italijani in Slovenci. Meddržavni sporazum bi moral temu narediti konec.

Kot pripadnik slovenske narodnostne skupnosti pričakujem, da se bodo določila sporazuma izvajala v korist naše skupnosti in da se bodo, končno, izvajali tudi tisti členi republiške ustave, ki govorijo o zaščiti manjšin. Iz tega sledi, da bi morali tudi Slovenci v goriški in videmski pokrajini uživati enake pravice kot jih je londonski sporazum predvideval za Slovence na Tržaškem ozemlju.

Z velikim zadovoljstvom smo ugotovili, da so bili fašisti med nedavno razpravo o sporazumu, tako v parlamentu, kot v deželni svetovi in v krajevnih ustanovah, povsem osamljeni in da so demokratične sile enotno odobrile ta sporazum.

Zaključujem z željo, da bi se določila sporazuma začela kaj kmalu izvajati in da bi se naša narodnostna skupnost v Italiji svobodno ter neovirano razvijala ob bratskem sožitju z večinskim narodom.

Dr. FERDI ZIDAR, dolgoletni posebni dopisnik časopisa "L'Unità":

Italijansko-jugoslovanski sporazum dejansko potrjuje že mnogo let obstoječe stanje, ki bi sicer moralo biti prej ali slej priznано. Toda pomen tega sporazuma presega priznanje obstoječega stanja. Ta sporazum ne le da utrjuje vezi dobrega sosedstva med obema državama in postaja faktor stabilnosti in varnosti na širokem območju srednje in južne Evrope, temveč odpira nove perspektive v sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo na raznih, specifičnih področjih, na ozemlju, ki je predmet sporazuma.

Sporazum med Italijo in Jugoslavijo odpira možnost razvoja narodnostnih manjšin na osnovi pravnih zagotovil. Ta razvoj, kar se Italije tiče, ne bo smel biti naloga samo osrednjih vladnih organov, temveč tudi krajevnih in deželnih organov.

Med drugim, položaj slovenske manjšine ne bo mogel biti več različen v raznih pokrajinah Furlanije-Juljske krajine, kakor je danes.

Četudi bo popolno poznavanje vsebine sporazuma, kar je naravno, omogočilo pravilno in popolno oceno ugodnosti za življenje krajevnega gospodarstva, lahko že sedaj rečemo, da se odpirajo pozitivne perspektive tudi na tem področju.

ŠPANJA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Na sindikalnem področju bodo "comisiones obreras", ki že danes zastopajo v ilegali najmanj 70% španskega delavstva, prevzele vodstvo nekdanjih režimskih sindikatov in jih spremenile v močno sindikalno centralo.

KP Španije se bo prav tako "legalizirala" sama, kot trdi tovariš Carillo. Že danes je sposobna, je poudaril, da odpre skoraj v vsakem španskem centru svoje sedeže in jih bo dejansko odprla, ko se bo pokazala nujnost. Prepričana je, da bo uživala podporo španskega ljudstva, ki pozna ali sluti njeno delovanje. Podobno bodo storile tudi druge politične sile.

Razumljivo je, da s tem ne bo zaključena faza prehajanja v okvire demokratičnega režima, ki ga Španija ne pozna že celih 40 let. Še so sile, ki bodo ta proces skušale zavirati, vendar ni izključeno, da bo v okviru samega režima prišlo do močnejših diferenciacij. Tako se že danes govori o vsaj štirih skupinah: "bunker" fašistične radikalne desnice, v katero spadajo Francovi najožji sodelavci in sorodniki, nadalje monarhistična skupina "karlistov", konservativno usmerjena cerkvena hierarhija z "Opus Dei", zmerno liberalno krilo bivšega ministra za informacije Fraga Iribarneja, ki je sedaj veleposlanik v Londonu. S temi silami bo morala združena španska opozicija voditi račune, jih ločiti in prisiliti k sprejemu njenih pogojev.

Kakšni so torej pogoji združene španske opozicije? Predvsem, zajamčene politične pravice, svoboda tiska in združevanja v političnih strankah, sklic demokratičnih volitev za nov predstaviški parlament. Dotlej naj Španijo vodi koalicijska vlada vseh strank, brez vsakršne diskriminacije. Naloga te vlade naj bo zagotoviti demokratične volitve. Obenem naj se ustanovijo, tako poudarja KP Španije skupaj z drugimi demokratičnimi silami, "avtonomne" začasne koalicijske vlade v pokrajinah, kjer živijo Baski, Katalonci in Galicijani. Tem narodnostnim prepušča "demokratični odbor" španske antifašistične opozicije široko avtonomijo, ki naj bi položila temelje bodoči federativni ureditvi španske države.

Čprav se vsi o tem vprašanju ne strinjajo, drži, da opozicija ne namerava takoj postavljati vprašanje republike. V Španiji je 40 let vzgoje in terorja dalo pojmu republike deloma mističen, deloma pa ustrašovalen prizvok. Španci morajo sami pomesti z monarhijo, po možnosti s prebiscitom. Dotlej je v Španiji lahko monarhija, vendar opozicija ne priznava Francovega "vajenca", fašista Juana Carlosa Burbonskega.

Z zmago "demokratične akcije" špansko ljudstvo si ne bo priborilo vsega. Odprla se bo le nova doba demokratičnega soočanja med političnimi silami in s tem možnost višje družbene angažiranosti, ki je Franco s svojim krvočolnim režimom ni mogel, kljub dolгим desetletjem tiranije, do konca uničiti.

st.s

V Križu so slovesno proslavili 30-letnico osvoboditve - Slovesnost sta priredili prosvetno društvo Vesna in krajevna sekcija zveze partizanov. (Na sliki deklški pevski zbor PD Vesna, ki ga vodi Pija Cah)

KRAJEVNE UPRAVE

Dolina: razprava o večletnem programu

Župan Edvin Švab: "Skupni nam morata biti volja in zavest, da upravljamo občino delovnih ljudi z bogato tradicijo antifašizma in z izredno razvitim smislom za demokracijo in napredek družbe"

Občinski svet v Dolini je začel razpravo o daljšem programu občinske uprave. Na začetku razprave je govoril župan Edvin Švab. Njegov govor objavljamo v zgoščeni obliki, prihodnjič bomo objavili zapis o razpravi in sklepah.

Naštevati danes podrobnosti našega programa se nam zdi dovolj racionalno, kajti s tako metodo dela bomo veliko govorili in naštevati in se mogoče pri tem tudi ponavljali. Da se temu izognemo, smo v obravnavi problemov dali prednost nekaterim načelnim izhodiščem, od katerih bo marsikdaj zaviselo naše sporazumevanje.

Naša današnja razprava o programu naj torej ne bo samo naštevanje, ampak tolmačenje načel, na osnovi katerih bomo pristopali k reševanju komunalnih problemov in drugih, pri katerih sicer nima uprava poslednje besede, mora pa imeti svoje stališče.

Želimo si, da bi današnja razprava razgrnila pred nami stališča in morebitna nasprotja vseh skupin, tako da bomo imeli pravo sliko programa politične volje celega občinskega sveta.

Ta naša uvodna beseda v razpravo noče biti zaprt in do potankosti popoln dokument stališč večine, zato si pričakujemo in želimo napovedanega konstruktivnega sodelovanja.

S takim načinom dela izvršujemo, kar smo napovedali pred volitvami, ko je bilo v enem naših programov zapisano: "Ponovno pa poudarjamo potrebo po novih

odnosih, po razumevanju in sodelovanju med vsemi ljudskimi, demokratičnimi in antifašističnimi silami".

Začnimo pri enem bistvenih problemov za občino Dolina. Naši občini pogostokrat pravijo, da je rdeča in da je slovenska. Dejstvo, da je rdeča potrjujejo volilni izidi, o terminu, koliko je slovenska, se moramo pogovoriti.

Zadnje ljudsko štetje potrjuje, da so občani naše občine še pretežno slovenske narodnosti, kar daje družbenemu življenju v občini svojski utrip.

Tu se nam ponuja prva temeljna izbira, da se odločimo za ohranitev sedanjega razmerja prebivalstva in ne dopustimo, da bi obstoječo slovensko večino, umetno ali drugače, spravili v podrejen položaj kot se je zgodilo v nabrežinski občini. Temu smo se doslej in se moramo še naprej zoperstavljati. Zavedamo se pri tem, da ni prava zaščita neke skupnosti v tem, da ji nudimo možnost ustvarjenja lastnega rezervata. Po drugi strani pa ugotavljamo, da dosedanja demokratična ureditev ni hotela, ni bila sposobna in pripravljena zakonsko urediti nemoten obstoj in razvoj slovenske narodne skupnosti v Italiji. Kljub temu lahko trdimo, da se počutijo občani slovenske narodnosti veliko bolj svobodne in enakopravne v taki občini kot je naša.

Res je, da smo majhna občina, po važnosti in po številu prebivalcev, toda ko gre za uveljavitev neizpolnjenih načel ustave in dajemo na tehtnico moralne vrednote in načela enakopravnosti, slednja ne morejo in ne smejo v tako visoki stopnji deklarirane demokracije ostati nerešena, ali kar je še huje, dvoumno rešena samo zato, ker prihaja zahteva s strani maloštevilnih.

Naša prvenstvena naloga je predvsem v tem, da storimo vse, kar je v naših močeh, da so odslej na naših tleh ne zgodi več ničesar brez našega soglasja in našega sodelovanja. V tem pogledu bomo čimprej izdelali podrobnejše predloge, ki bomo zajemali našo aktivno vlogo pri razvoju že vinkuliranega ozemlja s strani EZIT in ozemlja, ki je še prosto in na katerem bomo morali v skladu s potrebami predvideti določen razvoj, o katerem bomo razpravljali najprej mi sami.

Z razpravo o izkoriščanju ozemlja je tesno povezana namestitve novih industrijskih objektov. Razčistiti si moramo

pojme, kaj lahko in kaj naj dejansko pomeni nov in tudi obstoječi industrijski ali drugačen gospodarski objekt za naše kraje.

Različno tolmačimo, n.pr., da pomeni industrija prefinjen način asimilacije, raznarodovanje s posluževanjem delovnega človeka, okuževanje okolja, razlastitve, blagostanje, nova delovna mesta, gospodarski poseg brez minimalnega upoštevanja mnenja in koristi občinske uprave, naš prispevek k razvoju tržaškega gospodarstva in podobno.

Tako naštevanje, ko ostaja vsak pri svojem gledanju, brez jasnih opredelitev, nam ne daje potrebne moči, da lahko mobiliziramo širšo skupnost. Danes se ves svet dogovarja, pri tem seveda vsakdo pazi, da za ceno čim manjše žrtve, dobi tem več. To so sicer človeške šibkosti, na katere mi ne bomo igrali, ker nam je dobro poznana cena takega preračunavanja, kajti bili smo vedno na strani tistih, ki so jim vedno samo jemali, dobili v zameno pa zelo mali ali nič. Dogovarjamo se torej. Industrijska cona pokriva teritorij dolinske, miljske in tržaške občine. Preverimo, kdo je bil in koliko je bil prizadet, koliko je vsaka stran prispevala k skupnim koristim in koliko lahko še prispeva. Mi imamo industrijo, naftovod, hranilnike s stalno nevarnostjo požara, tovarno velikih motorjev, prostor za namestitve novih industrijskih pobud. Upiramo se pa novim naseljem, da lahko ohranimo in razvijamo najširšo možno stopnjo omikanega sožitja, spoštovanja in sporazumevanja med tu živečimi občani slovenske in italijanske narodnosti.

Dogovarjanje s sosednjimi in drugimi občinami postaja danes obojestranska potreba in nujnost, ako hočemo z minimalnimi sredstvi doseči večji učinek. Nekaj primerov takega dogovarjanja je v teku kot na primer konzorcij za prevoze, kraška gorska skupnost, zdravstveni konzorcij.

Pri načrtovanju našega razvoja bomo torej upoštevali vse možne perspektive, tudi tiste, ki nam jih ponuja lokacija našega teritorija ob odprtih mejah.

Ko govorimo o ozemlju, ne moremo mimo kmetijske dejavnosti. Industrijski posegi so nas tako prevzeli, da smo nad našim, čeprav ozemeljsko precej omejenim kmetijstvom skoro že obupali. Ne delajmo si utvar, da bomo lahko razvili velika nova kmetijska področja, tega ne, toda vprašati se moremo, kaj naj dajejo danes preostale rodne površine? Razpoložljivost sorazmerno malih površin obdelovalne zemlje na robu mesta kot je Trst je navsezadnje lahko tudi vir donosa, če se te površine smotrno in intenzivno obdelujejo.

O problemih šole: Šola je družbena struktura, družbeni instrument za izobrazbo in oblikovanje državljanov. Kakšna je obvezna šola v naši občini? Ali vzgaja ta šola naše najmlajše občane v duhu medsebojnega spoštovanja in spoznavanja.

Vprašajmo se še več. Ali slovenska šola goji in utrjuje narodno zavest otrok slovenskih staršev, ali delajo to vzgojitelji povsem naravno, jasno in s ponosom ali prikrito in v bojazni pred nadrejenimi? Ali vzgojitelji italijanskih šol govorijo

Z današnjo številko uvajamo novo, posebno, rubriko o življenju in delu krajevnih uprav. Pobuda za to rubriko je bila dana na srečanju, ki je bilo v Gradišču ob priliki festivala komunističnega tiska. En večer na tem festivalu je bil namreč namenjen Slovencem. Podoben predlog so kasneje izdelali člani sekcije KPI v Dolini.

Po mnenju uredništva naj bi za to rubriko skrbele občinske ali teritorialne sekcije partije odnosno komunistične skupine v občinskih in pokrajinskih svetih.

UREDNIŠTVO

Georgij Dimitrov: Fašizem in delavski razred

Tajništvo izvršnega komiteja Komunistične internacionale, izvoljeno na sedmem kongresu, ki je bil v Moskvi leta 1935. V prvi vrsti od leve: Dimitrov, Togliatti, Florin, Van Min; v drugi vrsti: Kuusinen, Gottwald, Pieck in Manuilevski

DOLINA (Nadaljevanje s 6. strani)

našim najmlajšim občanom, ki so pripadniki velikega naroda, o svojih sosedih Slovencih, o njihovi splošni in posebno lokalni zgodovini? Kakšna je stopnja pripravljenosti sodelovanja obeh šol, italijanske in slovenske, od otrok pa do učiteljev in staršev? Ali ni dozorel čas, da vključimo uro slovenskega jezika tudi v italijansko šolo? Ali ni dozorel čas, da sprejmemo dvojezičnost kot nekaj naravnega, kot posledico in pridobitev demokracije?

Če teh stvari ne bomo znali vsi, Slovenci in Italijanci, brez izmikanj in zadreg uveljaviti kot nekaj čisto naravnega pri nas, potem bomo težko dokazovali zanamcem, da nam naši spomeniki padlim pomenijo kaj več kot dekoracijo ambienta, v katerem živimo.

Kot že omenjeno, nismo za današnje razpravo izdelali podrobnejših načrtov, analiz in rešitev za posamezna področja. Lahko bi to storili, vendar si nadejamo, da se bomo vsi veliko prijetneje počutili, če startamo skupaj. Dejstvo, da smo večina, nam daje neko prednost, boste rekli. Do neke mere to drži, toda 15. junij nam je zelo nazorno pokazal, kako so se prednosti povojnih večin skrčile ali celo spremenile v pravi polom. Želimo si torej iskrenega sodelovanja in dela, brez vsakršne dvoličnosti, prilagodljivosti in zaletavosti.

Volja po iskrenem sodelovanju seveda še ne pomeni, da bomo vedno in za vsako stvar soglasni, enotna pa nam mora biti volja, da ne opustimo nobene zdrave pobude v korist skupnosti; skupna nam mora biti zavest, da upravljamo obično delovnih ljudi z bogato tradicijo antifašizma, z izredno razvitim smislom za demokracijo in napredek družbe.

II.

Globoko ogorčeni in polni mržnje do fašističnih krvnikov spuščamo zastavo Komunistične internacionale pred nepozbanim spominom Johna Scheera, Fieta Schulza, Lutgensa v Nemčiji, Kolomana Walischa in Minichreiterja v Avstriji, Kofardžijeva, Ljutibrodkega in Vojkova v Bolgariji, pred spominom tisoč in tisoč komunističnih in demokratičnih nepartijskih delavcev, kmetov in izobražencev, ki so dali življenje v boju proti fašizmu. Pozdravljamo voditelja nemškega proletariata in častnega predsednika našega kongresa tovariša Thälmannja, pozdravljamo tovariša Rakosija, Gramscija, Antikajnona, Panova. Pozdravljamo voditelja španskih socialistov Caballeroja, ki so ga protirevolucionarji vrgli v ječo, Thoma Munija, ki že 18 let sedi v ječi in tisoče ostalih žrtev kapitala in fašizma, Zakličimo jim: "Bratje po borbi, bratja po orožju, niste pozabljeni. Mi smo z vami! Vse ure svojega življenja, vse kaplje krvi bomo dali za vašo osvoboditev in za osvoboditev vsega delovnega ljudstva izpod sramotnega fašističnega režima".

Tovariši, že Lenin nas je opozarjal, da uspeva buržoazija s krutim terorjem in zatiranjem delovnega ljudstva; uspe se začasno upirati rastočim silam revolucije, toda pogina se ne bo pogla rešiti.

"Življenje bo doseglo svoje", je zapisal. "Buržoazija naj se zaganja, naj svinjari do blaznosti, naj pretirava, naj dela neumnosti, naj se vnaprej maščuje nad boljševiki, ki jih skuša pobiti (v Indiji, na Madžarskem, v Nemčiji in drugod) na stotine, na tisoče in stotisoče, jutrišnjih ali včerajšnjih, ravna le tako, kot so ravnali vsi razredi, ki jih je zgodovina obsodila na pogin. Komunisti morajo vedeti, da pripada bodočnost v vsakem

primeru njim; in zaradi tega moremo (in moramo) vezati največjo strast v velikem revolucionarnem boju z najbolj hladnokrvno in najustreznejšo pripravljenostjo na besno gonjo buržoazije". (Lenin: "Otroška bolezen 'levičarstva' v komunizmu").

Da, če bomo hodili mi in proletariati vsega sveta po poti, ki nam jo je pokazal tovariš Lenin, bo buržoazija poginila neglede na vse drugo.

Zakaj in kako je mogel fašizem zmagati?

Fašizem je najhujši sovražnik delavskega razreda in delovnega ljudstva. Fašizem je sovražnik devetih desetih nemškega naroda, devetih desetih avstrijskega naroda; devetih desetih drugih narodov fašističnih dežel. Kako, na kakšen način je ta najhujši sovražnik mogel zmagati?

Fašizem je na oblasti predvsem zato, ker je bil delavski razred pred ofenzivo buržoazije razcepljen zaradi politike razrednega sodelovanja z buržoazijo, politike, ki so jo vodili socialni demokrati, ker je bil zato politično in organizacijsko razorožen. Komunistične partije pa niso bile dovolj močne, da bi dvignile množice ter jih povedle v odločen boj proti fašizmu mimo socialne demokracije in proti njej.

Ce avstrijski in nemški proletariati 1918. leta ob izbruhu revolucije v Nemčiji in Avstriji ne bi šel za socialdemokratskimi voditelji Ottom Bauerjem, Friedrichom Adlerjem in Rennerjem v Avstriji, Ebertom in Scheidemannom v Nemčiji, ampak po poti ruskih boljševikov, po poti Vladimira Iljiča Lenina, bi zdaj ne vladal fašizem v Avstriji in v Nemčiji, ne na Madžarskem, na Poljskem in na Balkanu. Že davno v Evropi ne bi gospodarila buržoazija, ampak delavski razred. To naj resno premislijo milijoni socialdemokratskih delavcev, ki zdaj skupaj s svojimi komunističnimi brati prenašajo fašistično barbarstvo.

Poglejmo npr. avstrijsko socialnodemokracijo. Revolucija 1918 leta jo je dvignila na silno višino. Imela je oblast v rokah, imela je krepke pozicije v vojski in v državnem ustroju. Naslanjajoč se na te pozicije, bi mogla že v kali zatreti fašizem.

(Se nadaljuje)

Sedmi kongres Komunistične internacionale, ki je bil v Moskvi od 25. julija do 25. avgusta 1935 - torej pred tridesetimi leti - je obravnaval naloge komunistov v boju proti fašizmu in vojni. V mednarodni javnosti je zbudil veliko pozornost referat, ki ga je imel tajnik Georgij Dimitrov.

Prvi del omenjenega referata smo objavili v številki z dne 26. septembra 1975.

Uredništvo

Težave slovenskih šol v Gorici

Pristojne oblasti ne kažejo potrebnega razumevanja

Vprašanje slovenskih šol v Gorici postaja čedalje bolj kritično. Vsled tega vlada upravičeno nezadovoljstvo.

Začelo se je, če tako lahko rečemo, z okrnitvijo slovenskega strokovnega zavoda, vsled česar dijaki, ki so dokončali prvi cikel, ne morajo nadaljevati šolanja. Minister za šolstvo je utemeljil svojo odločitev trdeč, da ni dovolj vpisanih kandidatov. To je pravi absurd, kajti za šole narodne manjšine, ne morejo veljati ista pravila kot za šole večinskega naroda. Doslej še nismo zapazili nobenega znamenja, ki bi kazalo, da bo krivica, ki je naperjena proti koristim celotne slovenske narodne manjšine, odpravljena. Zato bo potrebna nadaljnja in odločnejša borba.

Kasneje so se pojavile še druge težave. Poslopja, v katerih se nahajajo slovenske

šole, so skrajno neprimerna in v zelo slabem stanju. Oblasti, ki so pristojne za vzdrževanje šolskih poslopij, ne kažejo ustreznega razumevanja za prošnje in zahteve, ki jih enotno postavljajo Slovenci goriške pokrajine.

Svojčas je bilo sklenjeno, da bodo v Gorici začeli graditi nov slovenski šolski center, toda dlje od sklepa ni šlo. Torej: starih poslopij ne popravljajo, novih pa ne gradijo.

Prejšnji teden je enotna delegacija obiskala voditelje goriških krajevnih ustanov in ponovno poudarila upravičene zahteve. Voditelji krajevnih ustanov niso prevzeli nobene točne obveznosti.

Vsled tega se je nezadovoljstvo še bolj povečalo. To je potrdila tudi stavka na vseh slovenskih šolah, ki je bila v soboto, 25. t.m.

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

S. P. A.

Trst - Ulica Fabio Filzi 10 - Telefon 61-446 - Telex: 46264

Telegr.: BANKRED

Glavnica L. 600.000.000

Vplačana glavnica L. 300.000.000

Upraljana sredstva preko 7 milijard

Razvoj porasta vlog:

1965

846.717.397

1970

1.814.501.201

1975 (15. oktobra)

6.331.126.537

N u d i m o v a m:

Vse bančne operacije in usluge
kredite in hipotekarna posojila

Menjalnica

Poslovanje s tujino

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA je tvoj zavod, poslužuj se ga!

NOVA TRGOVINA

poljedelskih strojev, priključkov, kmečkega in vinogradniškega orodja z vsemi nadomestnimi deli znanih znamk BCS, FERRARI, NOBILI, GOLDONI, S.E.P., CASTOR, ACHE, LOMBARDINI

AGROFOREST

GORICA - ULICA CARDUCCI 30 - Tel. 87.154

Bogata izbira,

ugodne cene,

nakup pri nas pomeni prihranek

STALNO SLOVENSKO
GLEDALIŠČE
V TRSTU

Maurice Hennequin-Georges Duval

ANATOLOV DVOJNIK

Komedija v treh dejanjih

V sredo, 5. novembra ob 20.30 v Prosvetni
dvorani "I. Gruden" v NABREŽINI v
četrtek, 6. novembra ob 20.30 v Ljud-
skem domu v KRIŽU

PRISPEVKI

V počastitev spomina dragega očeta, ob drugi obletnici njegove smrti, daruje poslanec Albin Škerk 10.000 lir za sklad DELA.

Ob vpisu naročnine je prof. Neva Godnič prispevala 2.500 lir za sklad DELA.

Dne 28. t.m. je minilo 31 let odkar je bil v okolici Zagraja ustreljen 17-letni partizan Renato Kneipp. V počastitev njegovega spomina daruje brat Egidio 10.000 lir za sklad DELA, 50.000 lir za "l'Unità", 10.000 lir za prosvetno društvo Ivan Grbec v Škednju. 10.000 lir za spomenik padlim v NOB iz Škednja, Kolonkovca in Sv. Ane, 10.000 lir za športno društvo Bor, 10.000 lir za španske in 10.000 lir za čilske protifašistične borbe.

Ob tej priliki se tov. Egidio Kneipp toplo zahvaljuje tovarišem, ki so mu za časa dolgotrajne bolezni velikodušno nudili moralno in materialno pomoč.

Prerano nas je zapustil Venco Slavec iz Boljunca. V počastitev njegovega spomina daruje Mirko Žerjal z družino 2.500 lir za prosvetno društvo Prešeren in 2.500 lir za sklad DELA.

V počastitev spomina bratov Josipa in Angela daruje Mario Kozina z družino 4.000 lir za Tržaški partizanski pevski zbor in 4.000 lir za sklad DELA.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

ČESTITKE

Dr. Gojmir Demšar, ravnatelj šole Glasbene matice v Trstu, je pred kratkim slavil šestdesetletnico rojstva.

Tudi DELO mu iskreno čestita z željo, da bi še mnogo let nadaljeval svoje plemenito poslanstvo.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino

Direktor ALBIN ŠKERK

Odgovorni urednik

ANTON MIRKO KAPELJ

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-074

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2

telef. 24-36

Letna naročnina 2.500 lir.

Poštni tekoči račun 11/7000

Tisk: Tipo/offset Riva

Trst, Ul. Torrebiana 12